

УДК 94(611):316.323.8:396(1987–2002)

**ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ
СУСПІЛЬНО–ПОЛІТИЧНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ
ТУНІСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (1987–2002)****THE GENDER ASPECT
OF THE SOCIO–POLITICAL EVOLUTION
OF THE TUNISIAN SOCIETY (1987–2002)****Гладченко С. В.,**

кандидат історичних наук, доцент, в.о. зав.
кафедри Соціальної роботи ФПСР, Одеський
національний університет ім. І. І. Мечникова
(Одеса, Україна), e-mail: vessta_odessa@ukr.net,
ORCID.org/0000–0001–8802–5111

Gladchenko S. V.,

PhD in History, Associate Professor of Social Work,
National University of Odessa (Odessa, Ukraine),
e-mail: vessta_odessa@ukr.net,
ORCID.org/0000–0001–8802–5111

Автор розглядає період 1987–2002 років в Тунісі та наполягає, що з приходом до влади Бен Алі в модернізаційних процесах суспільства значну роль відіграли військові. Пріоритетним напрямком діяльності президента стало проведення демократичних реформ, зокрема введення багатопартійної системи, що створило для частки жінок брати участь в політичному житті поза контекстом правлячої партії. Однак, саме правляче Демократичне конституційне об'єднання за допомогою квотування збільшувало чисельність жінок у своїх рядах. Також під егідою уряду було створено близько 20 громадських жіночих організацій. Також, автор наполягає, що держава постійно регламентувала діяльність жіночих організацій, не дозволяючи їм виходити за встановлені рамки.

Ключові слова: гендер, модернізаційні процеси, політичні партії, Туніс, жіночі організації.

In the article, the author considers the period 1987–2002 in Tunisia and insists that with the advent of Ben Ali in the modernization processes of the society a significant role played by the military. The priority direction of the president's activities was the implementation of democratic reforms, in particular the introduction of a multi-party system, which created for women the participation in political life beyond the context of the ruling party. However, it is the ruling Democratic constitutional association, with the help of quota, to increase the number of women in their ranks. Also, under the auspices of the government, about 20 public women's organizations were created. Also, the author insists that the state constantly regulates the activities of women's organizations, not allowing them to go beyond the established framework.

Keywords: gender, modernization processes, political parties, Tunisia, women's organizations.

Постановка проблеми. Туніс є однією з небагатьох мусульманських країн, де можна наглядно побачити результати впровадження гендерної політики. Наприкінці 1980–х років в туніському суспільстві, завдяки курсу президента Республіки стала поява більше двадцяти жіночих проурядових організацій, найбільш значущі серед яких такі: Асоціація туніських матерів (АТМ), Асоціація туніських жінок з досліджень та розвитку (АFTURD), Національна палата жінок глав компаній, в рамках Туніського союзу промисловості, торгівлі та ремесел (CNFCE), Національна комісія у справах трудящих жінок, в рамках Туніського робочого союзу, Національна федерація жінок–фермерів (FNA), під керівництвом Туніського союзу сільського господарства та рибальства, Асоціація з розвитку «Проекти жінок в економіці» (АPROFE), Жіноча асоціація «Туніс 21», Асоціація жінок–працівниць

заради стійкого розвитку, Союз жінок щодо зв'язків з громадськістю. Окремо знаходилась Туніська асоціація жінок–демократів (АТФД), діяльність якої входила у контекст опозиційних демократичних сил.

Для розуміння значимості необхідно надати коротку характеристику кожної з організацій. Всесвітній рух матерів, який був створений ще в 1947 році став основою для появи в 1992 р. Асоціації жінок. В 1996 році вона отримала назву: «Асоціація туніських матерів» (АТМ). Зазначимо, що організація «Всесвітній рух матерів» не лише є світською, але й не займається політикою, при цьому має консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді (ЕСОСОС) Організації Об'єднаних Націй. Відповідно і основною метою діяльності АТМ стало надання допомоги матерям у прийнятті рішень, що стосуються сімейних та соціальних обов'язків; допомога матерям, які проживають за кордоном у збереженні національної самобутності і культурної спадщини Тунісу; інформування і просвіта громадськості щодо соціальної функції материнства, надання допомоги неписьменним матерям, які мешкають у сільській місцевості за допомогою популяризації законів; пропонування малозабезпеченим матерям проектів, що приносять прибуток; розвиток партнерства і співпраця з національними та міжнародними організаціями, які мають такі ж цілі та інтереси. Очолила АТМ Саїда Агбері, яка народилась в Тунісі та отримала освіту в Каліфорнійському університеті. Таким чином, її суспільна діяльність почалася ще в США.

Після повернення до Тунісу, аж до 1987 р., перебуваючи членом арабської організації праці, вона була директором Бюро трудящих арабських жінок. Одночасно, виконувала обов'язки заступника Генерального директора комунацій в Національному управлінні у справах сім'ї та народонаселення. З 1995 р. чотири роки була заступником генерального директора Управління тунісців за кордоном. Якісно новий етап суспільно–політичної діяльності Саїд Агбері починається в 1999 р., коли вона була обрана депутатом Палати депутатів Тунісу. Зростання авторитету Саїд Агбері, з одного боку, сприяв популяризації АТМ, з іншого, дозволяв цій жіночій організації розширювати поле діяльності і зміцнювати зв'язки з іншими жіночими громадськими організаціями. Досить згадати, що Саїда Агбері була віце–президентом Міжнародної організації у справах сім'ї, членом Організації солідарності жінок Африки, а також Головою Міжнародного Форуму арабських жінок і Організації матерів Магрибу.

Будучи експертом з гендерних проблем туніського суспільства, вона опублікувала ряд статей з питань планування сім'ї та участі жінок у суспільному виробництві. При цьому, ці статті публікувалися не лише арабською, але й французькою та англійською мовами.

Однією з впливових жіночих організацій Тунісу є Асоціація туніських жінок з досліджень та розвитку (АFTURD), яка була створена у 1989 році та мала метою вивчення правового статусу

туніських жінок та просвітницької діяльності в галузі їх юридичних прав. З моменту свого утворення AFTURD активно підключилася до заходів ООН у рамках підготовки до четвертої конференції жінок у Пекіні в 1995 році.

Члени AFTURD – дослідники гендерних проблем підготували до Пекінської конференції відповідні документи, що відображають різні аспекти становища туніських жінок. Крім того, вони брали активну участь в обміні інформацією з гендерної проблематики з іншими африканськими та арабськими жіночими організаціями в рамках підготовки до цієї конференції.

AFTURD активно займалася гендерною просвітницькою діяльністю, що стосується юридичних проблем, опублікувала значну кількість брошур, що роз'яснюють юридичні права і обов'язки туніських жінок, а також з проблем сімейного права. AFTURD здійснювала активні дії для подолання гендерної нерівності в Тунісі. Під її егідою створювались жіночі притулки, де надавалась психологічна та юридична допомога, а також проводились тренінги з конкретних тем, що стосуються гендерних підходів до соціальних проблем.

Ряд жіночих громадських організацій (мова йде насамперед про Жіночу асоціацію зі сталого розвитку, Асоціацію з розвитку Проекту жінки в економіці, Національну палату жінок глав компаній, Національну комісію у справах трудящих жінок, Національну федерацію жінок–фермерів) були створені безпосередньо з метою залучення жінок до активної економічної діяльності. При цьому враховувалися різні сфери суспільного виробництва: промисловість, сільське господарство, інфраструктура. У рамках гендерного розвитку особлива увага приділялася підприємницькій діяльності жінок. Три останні з наведених організацій були створені під егідою відповідно: Туніського союзу промисловості, торгівлі та ремесел; Туніського робочого союзу; Туніського союзу сільського господарства та рибальства [2, р. 192].

Активну діяльність з подолання гендерної нерівності в Тунісі здійснювала й створена в 1989 році Демократична асоціація туніських жінок (ATFD). Сама назва організації свідчить про її феміністський характер. Нечисленна за складом, вона об'єднувала близько 200 членів, але мова йде про представниць нової генерації туніської інтелектуальної еліти. Її члени боролись за ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, за подолання патріархальних традицій, виступали на захист набутих прав жінок і участі жінок у всіх аспектах політичного та громадянського життя. Очоловала цю організацію адвокат Букра Хміла, діяльність якої пов'язана не лише з захистом прав жінок, але й з правами людини взагалі. Так, ще у 1984 році вона змогла домогтися від президента Х. Бургіби помилування для засуджених за політичними мотивами до смертної кари молодих людей. Її адвокатська практика була пов'язана з боротьбою проти утисків туніських жінок у питаннях спадщини.

Аналізуючи гендерну ситуацію в туніському суспільстві, Б. Хміла визнає, що в арабському світі аж до кінця XX ст. «Туніс був єдиною країною, де жінки жили відповідно до закону, який гарантував їх політичні права». Проте, вона підкреслює складність ситуації 1990–х років, що зумовила неприйняття значною частиною туніського населення політики західних держав у близькосхідному конфлікті та американського вторгнення до Іраку. Це, в свою чергу, – вважає Б. Хміла, – провокує антизахідні настрої і наступ на демократичні цінності, в тому числі і на права жінок. У контексті ситуації, що склалася, на її думку, держава не приймає належних заходів, обмежуючись риторикою про права жінок [2, р. 189]. Крім того, є непослідовний і невдалий засіб держави інтерпретації ісламу на політичних, соціальних і культурних рівнях, з точки зору заборони носіння хіджабу. Така політика ставить під сумнів тезу уряду Тунісу про законність жіночих прав.

Як і раніше, найвпливовішою жіночою організацією був Національний союз туніських жінок зі штаб–квартирою в самому респектабельному районі столиці країни. Тут важливо зазначити, що НСТЖ вважався не лише першою жіночою організацією, а й першою неурядовою організацією в історії незалежного Тунісу. Він залишався таким до 1989 р., коли в країні почали з'являтися інші жіночі організації: АТМ, АТФД та ін. Однак, як і раніше, НСТЖ була наймасовою жіночою організацією в країні, об'єднуючи в своїх ланках понад 180 000 членів.

Пріоритет даної організації значною мірою пояснювався тим, що вона отримувала активну підтримку з боку уряду. У свою чергу, НСТЖ брав активну участь у підтримці режиму Бен Алі. Відповідно, повною мірою Союз неможливо віднести до справжніх неурядових організацій, тому що в даному випадку відсутня основна ознака – автономність від держави. Подібна ситуація характерна не тільки для Тунісу, але і для всіх інших країн арабського регіону.

Ситуація стала ще більше одіозною після того, як у 1993 р. нова дружина президента Бен Алі одружився на Лейлі Трабелсі. Відповідно, вона, як перша леді, намагалася контролювати жіночий рух і в першу чергу НСТЖ.

Основними напрямками діяльності НСТЖ були: проведення робіт з поліпшення становища жінок та ліквідації всіх форм дискримінації стосовно них; поліпшення становища жіночого населення в усіх галузях життєдіяльності: економічній, соціальній, культурній, науковій та ін.; проведення робіт зі стимулювання жінок до освіти, організація роз'яснювальної роботи на переконання жінок, які кинули школу, продовжити освіту; прагнення ліквідувати неписьменність; проведення кампаній, спрямованих на ліквідацію убогості та створення нових робочих місць; полегшення доступу жінок до нових інформаційних технологій; створення стратегії для повноцінної інтеграції жінок у життя країни і суспільства, а також сприяння зміцненню миру у всьому світі.

Сфера діяльності НСТЖ охоплювали майже всі галузі життєдіяльності туніської жінки. Союз неодноразово нагороджувався за свою роботу в галузі розширення прав жінок в Тунісі. Найвищою нагородою НСТЖ стала премія ЮНЕСКО, присуджена в 1994 році за роботу в галузі боротьби з неписьменністю серед туніських жінок [3, с. 77].

Постійним напрямом діяльності НСТЖ була пропаганда політики президента країни Бен Алі, в результаті якої туніські жінки отримали можливість брати активну участь у політичному житті країни, були розширені їх права та можливості участі в контролі соціально-економічної сфери життя суспільства. НСТЖ проводила численні акції на підтримку кандидатури Бен Алі, одна з яких представляла собою навіть автомобільний пробіг туніськими містами.

Розширення прав жінок в Тунісі і успіхи туніських жінок широко висвітлювалися в ЗМІ, проте під занадто оптимістичними заголовками ховався все ж той, надто тісний зв'язок Союзу і влади, який заважав адекватному сприйняттю ситуації з гендерною проблематикою. У країні існувала проблема цензури і свободи слова, яку можливо було вирішити також шляхом надання самостійності НСТЖ. Тільки завдяки подібним заходам в країні можливо було створення справді рівноправного і демократично розвиненого суспільства.

Необхідно зазначити, що всебічний контроль з боку «першої леді» Лейли Бен Алі не обмежувався лише НСТЖ. Як наслідок, дружина президента для зміцнення свого становища і авторитету заснувала і очолила ряд благодійних асоціацій, таких як «Басма», «Саїда». Асоціація «Басма» була заснована в 2000 р. з метою забезпечення безпеки робочих місць для інвалідів. Асоціація «Саїда» була організована з метою поліпшення умов та лікування для онкозахворюваних.

У жовтні 2002 року за активної участі представників туніського жіночого руху, була створена Організація арабських жінок (ОАЖ), яку вже очолила сама Лейла Бен Алі. Ця організація діяла під егідою Ліги арабських держав і була схвалена урядом 20 арабських країн. Вона займалася вивченням умов існування жінок в регіоні і розробкою відповідного законодавства. У той же час, туніський жіночий рух увійшов у контекст глобальної тенденції, зумовленої практичною реалізацією принципів гендерних відносин. Відповідно з реалізацією положень ІV Всесвітньої пекінської конференції ООН 1995 р., з даної проблеми в Тунісі в 2002 р. була прийнята гендерна програма, заснована на консенсусному характері досягнення рівноправності жінок і чоловіків, спрямована на розширення прав жінок, з урахуванням соціокультурних традицій туніського суспільства [4].

Слід виокремити в окремі групи відомих туніських жінок, політична діяльність яких у певній мірі залишила вагомий слід у майбутніх подіях Тунісу. До першої групи жінок можна віднести представниць опозиційного правлячій

владі руху, боротьба за свої права яких відбувалась у контексті ісламського фемінізму і проявлялась у носінні чадри, незважаючи на її заборону. Це в першу чергу стосується представниць студентства 1990–х рр., для яких носіння хіджабу сприймалося не тільки як релігійне приписання, але і як символ боротьби за громадянські права і свободи. Нелегальний статус громадських організацій в які входять представниці цього руху не дозволив знайти відповідні персоналії в офіційних туніських масмедіа. Однак, в англійськомовних Інтернет ресурсах містяться десятки статей присвячених цьому опозиційному режиму Бен Алі руху.

До другої групи можна віднести жінок, які брали участь у розширенні жіночого руху під керівництвом уряду. Серед них необхідно відзначити С. Агбері, Н. Гuedдену, С. Канун Джаррайа, Аліфу Фарук, Хтіру Азізу. Так, наприклад, відома Набіха Гuedдена народилася 26 січня 1949 р. та була лікарем і політиком Туніса. Професор медичного факультету, зі спеціалізацією на педіатрії, вона була державним секретарем з соціальних питань та у справах жінок та сім'ї Тунісу з 1989 до 1993 рр. З 1994 р. Н. Гuedдена працювала генеральним директором комісії з національної сім'ї та демографії, а потім з 1997 до 2000 рр. головою Комітету щодо забезпечення рівних можливостей та застосування законів. Н. Гuedдена була також першим президентом і секретарем Вищої ради у справах жінок та сім'ї, членом Національної комісії за темою «Жінки і розвиток»; входила до складу Групи моніторингу інтеграції жінок в проектах розвитку; була членом Центру досліджень, документації та інформації, членом–засновником та почесним головою виконавчої ради партнерства Південь–Південь у галузі народонаселення та розвитку, експертом Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Консультативної ради, Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Під час Міжнародної конференції з народонаселення та розвитку, що відбулась у Каїрі в 1994 р., вона стала першим президентом та активним членом її виконавчого комітету. Н. Гuedдена відіграла ключову роль у пропаганді, мобілізації ресурсів і впровадженні нових програм з питань народонаселення, репродуктивного здоров'я, гендерних завдань і розширення прав жінок, розроблених в рамках цієї конференції в інтересах африканських та арабських країн. Н. Гuedдена була удостоєна багатьох національних та міжнародних нагород. Н. Гuedдена є автором і співавтором кількох книг та наукових статей з охорони здоров'я жінок, права жінок і розвитку людського потенціалу.

Сарра Канун Джаррайа була лікарем і політиком Тунісу. У період між 1991 та 1995 рр. вона призначена головою служби, відповідальною за організацію базового медичного обслуговування, здоров'я матері і дитини, а також членом технічного керівництва проекту «Населення – здоров'я сім'ї». З 1994 р. вона була медичним інспектором регіонального громадського здоров'я, а в 1995 р. –

директором професійного реабілітаційного центру для інвалідів та жертв при Міністерстві соціальних справ. У 1999 р. вона була призначена виконавчим директором Інституту сприяння інвалідам та генеральним директором Національного інституту щодо захисту дітей, а потім отримала посаду державного секретаря міністерства у справах жінок, сім'ї, дітей та людей похилого віку.

Аліфа Фарук, отримавши звання доктора юридичних наук, викладала політологію і міжнародне право в Університеті Луї і Максиміліана Мюнхена в Німеччині. З 1976 по 1979 рр. працювала в посольстві Тунісу в Бонні. Потім, з 1992 до 1994 рр. вона була спеціальним помічником міністра з питань міжнародного співробітництва та іноземних інвестицій, а з 1994 по 1995 рр. – спеціальним помічником в офісі Президента Республіки. Аліфа Фарук була членом Політбюро Демократичного Конституційного об'єднання, з 1989 по 1995 рр. – членом виконавчого комітету Національного союзу туніських жінок, а з 1990 по 1994 рр. – Економічної і Соціальної Ради. Вона також була віце-президентом Асоціації тунісько-німецької дружби з 1994 р.

До третьої групи можна віднести представниць світського фемінізму, які критикували уряд і боролися з його авторитарним режимом. В цьому контексті необхідно відзначити Майю Джрїбі, яка також була відомим політиком Тунісу. Біолог за освітою, під час навчання у Сфаксі з 1979 по 1983 рр. Майя Джрїбі брала активну участь у Загальному союзі туніських студентів. Вона також працювала у незалежному тижневику *Думка*.

На початку 1980-х рр. М. Джрїбі приєдналася до створеної дослідницької групи, що мала назву Культурного жіночого клубу «Пам'яті Тахара Хаддада». До цієї групи також входила Хеді Лабіді, старійшина журналістів Тунісу та головний редактор газети «Ес-Савеб», яка надала особисту колонку Тахару Хаддаду і безперервно заохочувала жінок Тунісу створювати жіночі клуби та асоціації. Ще в Тунісі, у 1983 р. вона брала участь у створенні Прогресивного соціалістичного об'єднання, заснованого у тому ж році адвокатом Ахмедом Наджібом Тшеббі. ПСО в 2001 р. отримало назву Демократична прогресивна партія (ДПП), що стала провідною ланкою туніської опозиції. У 1986 р. вона стала однією з небагатьох жінок-членів політбюро цієї партії. З 1986 по 1991 рр. вона відповідала перед ЮНІСЕФ за збір коштів та зв'язки.

Радхі Назраві є представницею цієї групи, відомим туніським адвокатом, членом Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок. Вона брала активну участь у галузі прав людини протягом більше тридцяти років, зокрема шляхом засудження влади президента Бен Алі, його практики «систематичного катування» і боротьби проти доносів. Через свою прихильність до дотримання прав людини в Тунісі, Р. Назраві відчувала невпинний тиск туніської влади.

Однією з найвідоміших жінок – політиків в Тунісі була Лілія Лабіді, яка народилася в 1949 р.

Свою освіту отримала у Франції в університеті Дідро. У 1987 р. вона отримала ступінь доктора психології, у 1986 р. – докторську ступінь у галузі антропології. Вона є антропологом, відомою феміністкою і політиком Тунісу. Вона також читала лекції в галузі клінічної психології на факультеті гуманітарних і соціальних наук Тунісу та Інституті перспективних досліджень в Принстонському університеті, Університеті Джорджа Вашингтона.

Дотримуючись феміністичних поглядів, вона видала кілька монографій, статей та доповідей з прав жінок, сексуальної орієнтації і гендерного насильства. З 1989 р. вона стає членом Асоціації туніських жінок для розвитку досліджень, а також стає членом її виконавчого комітету.

Назіха Раджіба – відома туніська журналістка а також захисник з прав журналістів. Відома під псевдонімом Розум Зеяд, вона є одним із засновників у 2000 р. журналу *Каліма*. У своїх статтях вона неодноразово висловлювала невдоволення правлячим режимом, посилаючись на те, що неможливо жити під постійним наглядом і погрозами поліції. У 2001 р. вона разом з І. Марзукі була одним із засновників Конгресу Республіки.

Висновки. Констатуючи розширення участі жінок в партійних, державних та громадських структурах, слід підкреслити, що ця політика значною мірою обумовлювалася прагненням встановити контроль над жіночим рухом, заручитися підтримкою жіночої частини електорату. Крім того, вона створювала позитивний імідж на міжнародній арені правлячому президенту Бен Алі. Так кількість дівчат, що навчаються у вищих навчальних закладах складає більше 57%. Більше 80% жіночого населення є грамотними і цей показник значно вищий, ніж в інших мусульманських країнах. Жінки становлять одну третину працівників державного апарату, більше 27% жінок суддів, більше половини працюючих в сфері охорони здоров'я також жінки. За даними Національного інституту статистики, працюючі жінки, складають більше чверті економічно активного населення. Однак, ці успіхи були значною мірою результатом постійного існування квот для жінок.

Суспільно-політична ситуація кінця 1980-х – 1990-х рр. у Тунісі значною мірою визначалась впливом ісламського модернізму. У той же час, наріжним каменем політики Бен Алі була боротьба з ісламською опозицією в особі не лише ісламських екстремістів, але й тих, які в сучасній суспільно-політичній думці оцінюються, як ісламські демократи. Репресії проти цього напрямку призвели до проявів протесту деяких представниць жіночої частини суспільства, який виразився в носінні хіджабу, незважаючи на неодноразові заборони уряду. Крім того, значна частина суспільства критично оцінювала західні стандарти сексуальної поведінки, які розглядалися ними як загроза сімейним засадам. В умовах репресій рух ісламського фемінізму не міг організаційно оформитися. Не кращим чином ситуація складалася і для світського фемінізму.

Список використаних джерел

1. 'Women and the Making of the Tunisian Constitution', 2017. [онлайн] Доступно: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2758&context=faculty_scholarship
2. Hmila, F., 1997. 'L'information documentaire, facteur de développement de la recherche féministe: une expérience tunisienne', *Recherches féministes*, Vol.10, №1, p.187–198.
3. Мягкова, МИ., 2010. 'Национальный союз тунисских женщин как пример женской неправительственной организации в арабском мире', *Вестник Московского государственного института международных отношений*, М., №6, с.71–78.
4. 'Политическая декларация S–23/2 «Женщины в 2000 году: равенство между мужчинами и женщинами, развитие и мир в XXI веке»', *Генеральная Ассамблея Организация Объединенных Наций*, 17 декабря, 2000, П. 10, 3 с.

References

1. 'Women and the Making of the Tunisian Constitution', 2017. [онлайн] Доступно: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2758&context=faculty_scholarship
2. Hmila, F., 1997. 'L'information documentaire, facteur de développement de la recherche féministe: une expérience tunisienne', *Recherches féministes*, Vol.10, №1, p.187–198.
3. Myagkova, MI., 2010. 'Natsional'nyy soyuz tunisskikh zhenshchin kak primer zhenskoy nepravitel'svennoy organizatsii v arabskom mire (National Union of Tunisian women as an example of a women's non-governmental organization in the Arab world)', *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo instituta mezhdunarodnykh otnosheniy*, М., №6, s.71–78.
4. 'Politicheskaya deklaratsiya S–23/2 «Zhenshchiny v 2000 godu: ravenstvo mezhdru muzhchinami i zhenshchinami, razvitiye i mir v XXI veke» (Political Declaration S–23/2 «Women in 2000: Gender Equality, Development and Peace in the 21st Century»)', *General'naya Assambleya Organizatsiya Ob'yedinennykh Natsiy*, 17 dekabrya, 2000, P.10, 3 s.

* * *